

POSTANOWIENIE

Dnia 22 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania R. D.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o rentę rolniczą,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 marca 2022 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 8 lipca 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa (kasa Sądu Apelacyjnego w (...)) na rzecz radcy prawnego J. K. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym,**
- 3. nie obciąża odwołującego się kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z 8 lipca 2020 r., oddalił apelację R. D. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 29 marca 2017 r., mocą którego oddalono jego odwołanie od decyzji organu rentowego w przedmiocie odmowy prawa do renty rolniczej.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że prawomocne orzeczenia w odniesieniu do ubezpieczonego nie dają podstaw do stwierdzenia, iż legitymuje się dodatkowym, pominiętym przez organ rentowy i Sąd pierwszej instancji, okresem podlegania ubezpieczeniu emerytalno - rentowemu po dniu 31 marca 2003 r. Odwołujący się nie udokumentował jakiegokolwiek nieuwzględnionego w dotychczasowym postępowaniu okresu ubezpieczenia społecznego czy to rolniczego, czy też z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, przypadającego w dziesięcioleciu poprzedzającym złożenie wniosku o rentę rolniczą (wrzesień 2005 - wrzesień 2015).

W tym stanie rzeczy należy podzielić konstatację Sądu Okręgowego, że R. D. nie wykazał wymaganego do nabycia prawa do renty rolniczej pięcioletniego okresu podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, przypadającego w okresie ostatnich 10 lat przed złożeniem wniosku o przyznanie renty rolniczej. Całkowita niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym nie jest wystarczająca do nabycia prawa do świadczenia rentowego, o ile nie zostały spełnione kwestie stażowe i progi powstania niezdolności w wymienionych przez ustawodawcę okresach ubezpieczenia lub nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów. Mając na uwadze powyższe, Sąd odwoławczy orzekł z mocy art. 385 k.p.c.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego złożył ubezpieczony. We wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zwrócono uwagę na potrzebę wykładni przepisu budzącego poważne wątpliwości, to jest art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 266, dalej u.s.r.) w zakresie użytego w odesłania do art. 20 ust. 1 i 2 tej ustawy w kontekście ograniczenia wynikającego z art. 21 ust. 8 u.s.r. Nadto rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy istotnego zagadnienia prawnego dotyczącego pozbawienia ubezpieczonego prawa do renty, przez uzależnienie przyznania tego prawa od przypadania okresu 5 lat, o których mowa w art. 21 ust. 2 pkt 5 tej ustawy, w okresie ostatnich 10 lat przed złożeniem wniosku o przyznanie renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o jej odrzucenie, względnie oddalenie oraz orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na przyjęcie do rozpoznania. Wstępnie należy zasygnalizować, że umiejscowienie tych samych podstaw w argumentacji o istotnym zagadnieniu prawnym oraz potrzebie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości, nie może być uznane za trafne, jeśli jest umiejscowione w tych samych normach (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967 oraz z 30 września 2014 r., III SK 2/14, LEX nr 1544567).

W odniesieniu do przesłanki z art. 398⁹ § 1 k.p.c. skarżący podnosi, że zastosowanie art. 21 ust. 8 u.s.r. pozbawiło ubezpieczonego prawa do renty rolniczej, mimo iż jest właścicielem gospodarstwa, na którym pracował wiele lat (1983-90). Konstrukcja suponowanego zagadnienia opiera się na ułomnych założeniach. Przede wszystkim istotne zagadnienie prawne, to problem, który wykracza poza zwykłe stosowanie prawa, a do tego cechuje się „nowością”. Tym samym, jeśli jest możliwa wykładnia za pomocą zwykłych dyrektyw interpretacyjnych i ona nie prowadzi do irracjonalnych wniosków, to na kanwie danego stanu faktycznego nie powstaje dane zagadnienie. Nie inaczej jest w sprawie. Na tle prawa do renty rolniczej – podobnie jak i na gruncie systemu powszechnego – wymogi otwierające drogę do świadczenia są precyzyjnie określone i wymagają równorzędnego spełnienia wszelkich przesłanek. Brak jednej z nich nie otwiera prawa do renty rolniczej, a tym samym puenta, że zastosowanie art. 21 ust. 8 u.s.r. pozbawiło ubezpieczonego świadczenia jest prawnie relewantna, podobnie jak próba wywiedzenia problemu prawnego w relacji art. 21 ust. 8 u.s.r. do art. 21 ust. 3 tej ustawy. Wymóg legitymowania się wymaganym okresem uważa się za spełniony, jeżeli okres ubezpieczenia emerytalno-rentowego ubezpieczonego wynosi co najmniej 5 lat w razie powstania niezdolności w wieku powyżej 30 lat. Nie chodzi oczywiście o dowolnie wybrany okres, lecz winien on przypadać w okresie ostatnich 10 lat przed złożeniem wniosku o przyznanie renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy. Dlatego nie jakiegokolwiek okresu ubezpieczenia społecznego rolników mają znaczenie w sprawie, co też klarownie wyjaśnił Sąd drugiej instancji, dokonując zwykłej i trafnej wykładni prawa.

Nadto w odniesieniu do wskazywanych podstaw prawnych istotnego zagadnienia prawnego należy zauważyć, że w obrębie niezbędnego stażu w celu uzyskania renty rolniczej wypowiadał się Sąd Najwyższy (zob. uchwały: z 24 lipca 2009 r., I UZP 8/09, OSNP 2010 nr 5-6, poz. 73; z 13 października 2009 r., II UZP 8/09, OSNP 2010 nr 7-8, poz. 94 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 4 lipca 2000 r., II UKN 55/00, OSNP 2002 nr 2, poz. 49). Pominięcie tych wypowiedzi po raz kolejny dowodzi o braku w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Z kolei ograniczenie zawarte w art. 21 ust. 8 u.s.r. zawęża ramy powstania niezdolności do pracy (podobnie jak art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291), co ma związek z tym, że ochrona ryzyk socjalnych powiązana jest ze systematycznym uczestnictwem w obowiązku ubezpieczenia społecznego i to on oraz jego wymiar decyduje o prawie do renty. Tego rodzaju wymogi są stabilne i ustawodawca nie zaskakuje uprawnionych modyfikacją rozwiązań w tym zakresie. Stąd blankietowe odwołanie się do art. 67 Konstytucji nie ma znaczenia, skoro normy konstytucyjne nie tworzą indywidualnego prawa do świadczenia, bo warunki ich uzyskania określa ustawa. Zatem można stwierdzić, że w sprawie występuje podstawa wymieniona w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Nie można również zgodzić się z tezą, że zachodzi w sprawie konieczność wykładni wywołującej poważne wątpliwości. Zręczna próba ich ułożenia w wywodzie zawartym w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie decyduje jednak o spełnieniu się przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Skoncentrowanie się na odesłaniu do terminu „odpowiednio” traci z pola widzenia systemowe rozwiązania zawarte w u.s.r., chociażby wymieniony w art. 21 ust. 4 tej ustawy. Mechanizm ustalania prawa do renty jest kilkietapowy. Po pierwsze, art. 21 ust. 3 u.s.r. przy badaniu okresów podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu odsyła do odpowiedniego stosowania art. 20 ust. 1 i 2. Oznacza to tyle, że gdy ubiegający się o świadczenie zamierza udowodnić sumę okresów aktywności zawodowej w rolnictwie, to bierze się pod uwagę okresy wymienione w art. 20 ust. 1 i 2. Ten ostatni przepis nie może operować zawężeniem temporalnym, bo inna jest jego funkcja i cel. On pozwala na ustalenie, które ze zgłoszonych we wniosku o rentę okresów mogą być brane pod uwagę.

Gdy one zostaną ustalone (na tym polu mogą być spory czy ten okres podlega zaliczeniu), to dochodzi do kolejnego etapu, czyli uwzględnienia czy w okresie 10 lat ubezpieczony legitymuje się określonym progiem tych okresów. Zatem na tym odcinku zależność między art. 21 ust. 3 i 21 ust. 2 pkt 5 u.s.r. nie przekłada się na poważne wątpliwości prawne. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym, orzeczono w myśl art. 22³ ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jednolity tekst: Dz. U. z 2020 r., poz. 75) w związku z § 15 ust. 2 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68) w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r. SK 66/19 (Dz.U. z 2020 r., poz. 769).